

مکتب

۱۹۱۳ نچى سنه

۱۳۳۱ نچى سنه رمضان ۷

اييول ۲۸

۸ نچى سان. ايكى آطنهده بر چغا طورغان تعليم و تربيه ژورنالى. ۱ نچى يل.

قلممه.

اي مينم آلتون قلم! يالقون بلهن ياز، صر هنوز،
بار بتون يالغان نيگزن كيس، بناسن بوز هنوز.
اوت بولوب يان، بر اُرت - طوڭغان بو ملت ديگگزن،
بيك بلوب طور: كيك بو ديگگز اورتاسنده بوز هنوز.
ئهرچى، بزنگ كوگلمزدن، جمله دشمانلق كرن؛
چونكه بزنگ كوگلمزنگ چيشمه سنده طوز هنوز.
تنقيد ايت يالغان حياتنى، كوزگى بول - كورسەت بارن؛
چونكه كروانلر آداشقان، صخراده يولسز هنوز.
كورميسگمى؟ بزده نادانلق نيچك رول اوينى در...
ترلەتە طايتالدى ناحق، بارچە خاتون قز هنوز.
ياندر اوتنى، چونكه كوكرك كعبه سنده شەم سونوك،
جان چراغى يانئيدر، اوتسز ويالقونسز هنوز.
كوز سالوب باقتم يراققه، هم ياقن غە، قات وقات؛
طن بو اسلام ديگگزى، جيلسز ودولقونسز هنوز.
قايدە قايدە يورمەدم، اورمان وصخرأ قالبادى،
باردە يولسز، باردە روحسزلر، تمام نورسز هنوز.
آتسەلر طاش، توز، چدا، اول طاشقه سين طوت بيت هنوز،
كوسەگگنى كيس ضالالتلرگە، يولدن كيت هنوز.

واڤى جلاله.

معلم گه.

كونلر وڭ قارانغى.. خدمتڭ آور؛ كوب كيرته لر
 هر آدومكده سينڭ. يوقدر كوچوڭ بيت ايزسه لر
 ايسكيلر!.. ياكاقلارڭ كيبكان، قصلغان كوكره گڭ؛
 تيك يوزوڭنىڭ اورناسنده ايزگو نورلى كوزلرڭ
 يالتراب، اويناب طورالار! ايبو، شونده سرلرڭ—
 سين قاراب نكلب صييلارغه هم ئه يتوب سوزلرڭ،
 جانلارن شادلاندروب، كوڭللرن شاد اويناب
 سين آلارنى اوقتاسن: دوسلاندروب هم شاولاتب!
 شول صييلارڭ كيلچەك كونلرن آپپاق ايتو،
 شاد قىلو كوڭللرن هم روحلارن كوچلى ايتو،
 قوللارندن شول صييلارڭ طوتوب آلغه ايتو—
 منه آلدكدا سينڭ اديال!.. شول اديالغه يتو
 يوق، يتو توڭل، خطا ايتدم، يتەرگه اومطولو
 شول عزيز اديال اوچون بار طورموشڭ قربان قىلو—
 ايڭ مقدس اش سينڭ قاراشده: يالغز شول غنه!
 سين شونڭ آلدنده تزلەنگان، طوراسن طن غنه...
 طور شولاي سين طن غنه! بول.. بول قهرمان! بول باطر!
 ئول.. ايزل! ليكن طرش:— ئولگه ندهده طامرڭ قاطر!
 سين، فقط سين بو گناه سز ياش بووننى قوتقاروب،
 بلچراق طورموش بغاوندن، الهى اوط ياغوب
 شول نه زك، ناپسز كوڭلرده، بهختلى قىلماساڭ،
 بار آورلقغه توزوب، آلار اوچون يول سالماساڭ—
 بتديلر ديب بل آلارنى! دوم قارانغى كون طووار
 شول قارانغى لى ده كوچلەنگان تعصب نق قونار
 يەش، فرشته توسلى، اوغلانلار قاشينه! جانلارى
 مەڭگو عذابده قالور! زهرلە نور صافى قانلارى!...
 سين قاناتلان، اى معلم! بلسگانكى قالقان ايت،
 بل— ياقين ياردچيڭ الله! ايزگو يول دان آلغه كيت!

ایسکی تل هم ملیت

آیورم ملتیر یا که قوملرگنه ایکهن، حاضر همهسی بر ملت سانالالار.... بوغنه توگل حاضرگی کونده بتون اصلاو عرفی نځ بر ملتکه ئه ورلوب کیاووی کوز آلد بزده در.

اصلاولارده برلك و اوزلرن بر ملت اینتوب طانو حسن قوزغاتقان نهرسه هیچ شبهه سز تلدر. درست آلا آر اسنده حاضرده مستعمل بواغان تل، تلفظ جهندن بر برسینی آکلما سلق در جهده باشقارغان؛ لیکن آلا رنی بر گه جیبا طورغان تل بر توری سویله شه، یازوشه طورغان تل توگل، بلکه کیریل هم میفودیه بابایلار یازغان وشولار زمانندن قالغان تل برله شدره در. آلا شول ایسکی اصلاو تلن مکتبلرده اوقوتالار وشول تل بلهن عبادت قیلالار هم تللرنده بتوشمه گان اصطلاح لارنیده شولوق ایسکی اصلاو تلندن آلان لار و آلالار. ایندی باشقه لار شولای ایکن، بزگه ده دائره ملیت بزنی کیگه یتور اوچون شوندی بر یول و چاره یوقمی؟

بار. بار. بزنگ ربوعوزی، شجره تورک، بابرنامه و باشقه لار کبک، ادبیات بزنگ آنالاری یازغان، بتون تورک اوغللاری اوچون عهومی بر تل بار، بو ایسه چغتای تلیدر. مونه بز شول تلنی مکتبلر بزگه کرتورگه کیرهک؛ شول بای تلدن لغت لار آلورغه کیرهک. اگر بیر یوزنده بولغان بارلق تورک بالالاری طاک یولدن زینه قاراغان کبک، همه سیده شوگا قاراسه لار، همه سیده شول تلنی اوگره نسه لار مونه شونده بزنگ اوچونده برلك طووار، شول بزنگ دائره ملیت بزنی کیگه یتور و بزنی مدنی جیبو ایله جیبار.

بزنگ اوچون بوتل نځ هیچ بر چیتنلگی ده بولاچق توگل، حاضرگی کونده بو تلنی آکلما

ملیت مدنی بر مفهومدر؛ آنځ اعضالاری بر برسی بلهن فان، دین قرده شلگی ایله ن برله شودن بیگرهک، مسد نیتلری، تاریخی عنعنه لاری بر بولو آرفاسنده قوشیلالار.

ملیت حسکه، روحه بناء قیلنغان بر جمعیتدر؛ شوگا کوره ده آنی «رهنه» روح مجرد (отвлеченный духъ) دیوب آتیدر. «ژول استورد میل» ملیت بر جمعیت اعضالاری آراسنده بولغان سیمپاتیه (سویو) گه بناء قیلونغان دی ایکهن.

ملیت آدم نځ اختیارینه بناء قیلونغان بر جمعیتدر: اگر بر قوم نځ کشیلری اوزلرینځ مدنیت، تل، تاریخلری بر ایکهنن بلوب طورمش اوچون دشمانغه قارشو بر گه کوره شورگه کیرهک دیوب بلسه لار، شول قوم بر ملت که ئه یله ندر. شوگا کوره ده ملت لار بعض وقتده طووالار، ظهور ایته لار؛ یه شل جیمش قزاروب پشوب یتوشکان کبک، قوم قبیله لرده ملیت در جه سینه اوسوب یته لار. موندی ملت لردن آفستر یه ده طور وچی روسین ملتینځ ظهورن غنه آلورغه کیرهک؛ بو ملت ئلی کوبدن توگل گنه بر قوم ایسدی؛ اما حاضر اوسدی؛ بر ملت که ئه یله ندی.

شولایوق ملت لار اوزلرینځ دائره لرنه کیگایته آلالار؛ او لگی عرفده شلر، مدنیت آرفاسنده، بر زمان ملتده شلر بولوب کیته لار، اورتا عصر دن ۱۹ نچی عصرگه قدر بر برسی ایله قچقر شوب صوغ شوب کیلگان نیمسلر بر ملت کنه توگل حتی قوتلی زور بر دولتکه ئه ورلدیلر.... آفستر یه نیمسلری ایله توب گیرماتیه نیمسلری، حکومتلری باشقه بولوغه قارامی، حاضر اوز- لرینی بر ملت دن صانیلار.

آفستر یا اصلوالاری ئلکده همهسی

II یوسف ۋینگیریه محکمە لرنده بارلق
 کاتولیکلارغه عمومی بولغان لاتین تیل بئروب
 نیس تلی کونکانچه گه قدر ۋینگیرلرنک
 طاوشلاری بوق ایدی؛ شوندن سوگنه آلا
 اوزلرینک تلمری آستمه قلاچقین بلوب
 بیوک ۋینگیرملتی یاصادیلار. کوز آلدبزه:
 ایرلانیدیلهیلر بریتانیه ایله تل اوچون طالاشوب
 اوزلرینه آیورم پارلامینت آلو درجه سینه
 یتمه دیلمی؟ تورکیه ده سوریه عربلری تل
 اوچون طارتوشلار توگلمی؟ بو مسئله حقنه
 تار یخدن وطورمشدن بیك کوب مثاللار
 کیمورورگه ممکن، لکن آکلاغانلار اوچون
 بولارده یتسه کیرهک دیوب بلهم.

سوزمنک آخری اوله رق طاغیده شونی
 تکرار ایتمه: بز مکتبلر بزگه ایسکی و قدرلی
 تلبنزی آلیق. درست بز بونک سایه سنده حاضرگه
 تلبنزی برله شدره آلمابز، بو انسات براش
 توگل؛ شولایده بولسه بز، مونک آرقاسنده
 بتون تورک بالالارینه اورتاق بر تلبنز بارلقنی
 بلوربز. مونه شونی بلو بزنی «مدنی» برله-
 شدرور و بار بزینده قردهش یاصار.
 ع. عزیز.

ماغان بر تورک بالاسی یوقدر دیوب بلهم.
 چونکه بو تل اوزینک عمومی لگی ایله برابر
 ادبیاتی چهندنده شولقدر مهمدر، که هر بر
 تورک آنی اوقوغان و اوقی دیورگه یاریدر.

بزگه حاضر بو تلنک نحو و صرفن بازارغه
 وشول تلده انسات انسات قرائت کتابلاری
 حاضرله بابتدائی مکتبلر بزنگ آخری صنفلر-
 نده نوق کرتورگه کیرهک. مدرسه لر بزده، حتی
 عربچهنی بر قدر کیمتوب بولسه ده، بو تلگه
 کیکرهک اوروون بیرورگه تیوش.

یهودیلر، ئەلله نیچه مک یبل لار ئەلک طاشلا-
 نغان، اشدن چققان، فقط تورات صحیفه لرنک گنه
 قالغان ملی تلمرینی اوگره نگانده، اورتا آز یاده
 ئەلله نیقدر خلق آراسنده مستعمل وتلبنزنگ
 اساسی بولغان چغتایچهنی طاشلاو بزگه هم
 خوارلق هم اویات توگلمی؟

شونی اونوتماسقه کیرهک، که بر ملت ننگ
 یاشاوی وشول ملت ننگ دائره سینی کیگه یتو
 اوچون، تل برنچی قالقان وقوتلی بر قورالدر.
 بو کونده گی قوتلی ملت برارسیده دیورلک
 شول تل واسطه سیله قوت آلوب میدانغه
 چقدقلاری کوز آلدنده در.

مکتب می؟ اشقو لامی؟

I

طاغیده نیچکهرهک بولغان عمومی اشلر رتینه
 کرتیلوب یورتیله وباشقه عمومی اشلر
 شیکللوک، عمومی واردات حسابینه حکومت
 طرفندن باشقارولادر. حکومت اوزی ده خلقنگ
 عمومی احتیاجلارن اوتب طورور اوچون
 یاصالغان بر مؤسسسه بولغانلقدن، بوندی بر
 بارش البته طبیعی بارش سانالا، آکا هیچ
 کم قارشو کیلمی. مونه شولای ملاحظه ایتمکانه،
 بز اوقو اشلر بزنی حاضرگی کبک کیده چکده
 گل اوز حسابزغه غنه کوته روب بارساق، بو

بو زمانده اوقو اشلری ده، آشاو اچو،
 کیوم صالحوم کبک عادی احتیاجلار رتینه کروب
 بارا، آزمی، کوبمی طور مشقه قاری بله طور-
 غان کشیلرنک هر برسی، بو احتیاجغه ده باشقه
 مادی احتیاجلارغه فاراغان شیکللوک قارارغه
 مجبور بولغانلغن حس ایته بارا. فقط بو صو-
 گنی احتیاجلار عادتده عائله باشقلارینک
 اوزلری طرفندن غنه اوتلوب کیلسه ده،
 اولگیسی، یعنی اوقو اشلری آلا یغنه اشله-
 نورگه ممکن بولم-اغانلقدن عادتده، اول

بارشبنزنی طبیعی بارش صانارغه ممکن بولاچقمی؟
 بزنگ تگیله ییده، برگه له شوب اش کوررگه
 عادلانه گان، شونگ اوستینه او قوغه بولغان
 احتیاجنی باشقه احتیاجلار درجه سینه اوك قو-
 یاده بلمه گان خلقبز، شوندی نچکه، عمومی
 بر اشنی اوزلرندنگنه آلوب بارا آلورلارمی؟
 هم یوغار ییده غی ملاحظه لارنی اعتبارغه آغانده
 بونی آلا رغه تکلیف ایته رگه یول بارمی؟
 درست بزده حاضر آندی مکتبلرنگ شاقتی غنه
 کوبه یگه نلگی سیز یله هم کوبسینگ طوقتالمی
 دوام ایتهوب کیلگانی ده کور یله. لکن بو-
 لارنگ هر برسی دیهرلک خصوصی کشیلرنگ
 اعانه سی بلنگنه تربیه ایتمگانلکدن، بولار
 احتیاج بزغه نسبته هنوز بیک آز هم بیته رلک
 درجه ده کوبه یوون کوته رگه یولده یوق.
 شونگ یانینه بولارغه طوتلغان مصرفنگ صوگ
 درجه آزلغن وشول سببلی، آلا رده خدمت
 ایتهوب کیلگان یاخشیراق معلملرنگ ده، او-
 رنلارن بتونله ی اهلیتسز کشی ارگه فالدروب،
 اوزلری باشقه اشلرگه چینگله طورغانن
 کیتوروب قوشسه ق، بزنگ اوقو اشلر بزنگ
 بارشن بتونله یوک طبیعی صانارغه برده امکان
 قالمی وعموماً خلقبزننگ اوقو حقنده غی احتیاج-
 چی ننگ گل شوشی اصول بلهن گنه اوتهلوب
 طورون کوته رگه آزغنده یول قالمی.

II

مونه شوشی مسئله حقنده، معلم ابراهیم
 افندی بیکقولفی سیبیریا گازیتیه سینگ ۱۲۸
 نچی نومیرنده شایان دقت بر مقاله یازوب
 اوقو اشلر بزنگ بو اصولده بارشن نققنه تنقید
 ایته هم «ملتننگ بر توزه لمی طورغان جراحندن-
 گنه عبارت بولغان اصول جدیده مکتبلرن»

III

یا لغشما سام، ایندی روسسکی - تاتارسکی
 اشقولالارنگ آچلا باشلاوینه فرق یلار بو-
 لدی. درست آلا ر شول اوزون مدت اچنه
 برگنه تاتارنی ده روسلاشدر آلمادیلار. لکن
 تاتارنی آغار تو یولنده کوبه یی گنه خدمت

عمومی آغارو، ملتنگ عمومأ سویه فکریه سن کوته رو مسئلہ لری بلهن باش و اتابز وکیلہ۔ چکده گی اشلرنی شول «عمومی آغارو» او۔ ستینه گنه فورماچی بولابز۔ اولده طورغان تاتار بالالاری کیرهک وقتده برور تله گی مطبوعاتنگ توبهن قسمی بلهنگنه بو۔ لسه ده فایده لانا آلسونلار، کتابلار آفتارشد۔ روب اوزلرینک طورمش و کسبلارینه دائر معلومات جیبا بلسونلر ایدی۔ مونه شول بزنگ سویه فکریه بزنی شاقتی غنه کوتارور، کیله چکده گی آدمولار بزغه یول آچار هم آزغنه بولسه ده طورمشبز اوچون کیرهکلی نرسه لرنی ده بیرور ایدی۔ روسچه مکتبلر بز، بوکا قدر بزگه بوندی بر اشنی مع التأسف اشلی آلمادی۔ هم بولای «درسلرگه تل بلو اوچون واسطه غنه ایتوب قاراو» اساسی بلهن بارغانده کیله چک۔ ده ده بولارنگ بزگه بر فایده ایتوون کوتهرگه یول یوقدر۔

آنا تلی تعلیم ابتدائینگ بتون اساسلرینک اساسیدر۔ بو اساسدن باشقه هیچ بر مکتبینگ تربیه یورتی دیوب آتالورغه حق یوقدر۔ مین، دنیاده بو اساس قارشوسنده باش ایمه۔ گان آکلی بر معام، بیطرف بر پیداغوغ بولور دیوب تصور اینه آلمیم۔ بو حقه نه لی تفصیل لیراق یازونی، طاغیده ایرکنرهک بولغان کیله چک وقتقه فالدروب طوروب حاضرگه شونی غنه نه ایتوب قوییم: آنا تلندن باشقه بر تله او قوتو، تلنگ ایگ کیرهک وقتنده بالانی تلسز ایتو وبالانک باشندن، تعلیم ننگ نیگزلی بولورغه تیوش بولغان بارلی یوقلی معلوماتنگ ده ایگ کوب وبالنسبه

ایتدیلر صوگ؟ ابتدائی مکتبلرگه اورتا ویو۔ غاری مکتبلرنگ باسچی ایتوبکنه قارارغه یارامی۔ آلاز مستقل بولورغه تیوش۔ خلقنگ ایگ کوب قسمی ابتدائی تربیه بلهنگنه فالورغه مجبور بولغانلقدن، کشی شول ابتدائی تر۔ بیه سی بلهنگنه ده بتونلی اوقوماغان کسبلرگه قاراغانده بر آزغنه آکلیراق وبر آزغنه طورمشقه ده صلاحیتلیرک بولوب بیتوشسون۔ گراموتنی بولو دیمک، یازغان سوزلرنی تلفظ ایته بلو وکشی آوزندن شولارنی یازا آلو دیگان سوزگنه بولماسه کیرهک؛ بلکه گراموتنیلیق، بر تله گی ییکلچهرهک مطبوعاتنی اوقوب آکلاو وشول تله اوزکنک مقصودکنی باشقه لارغه آکلانا بلودن عبارت بولورغه تیوش۔ مونه بو معنا بلهن آغانده روسچه ابتدائی مکتبلر بز اوزلریگنه، بوکا قدر بزگه برگنه گراموتنی تاتارده یاصاب بیره آلمادیلار۔ درست آلازده اوقوب چققان اول بالالاری، روس یانینه کیلگاچ بتونلر یوک آبدرامیلار، آورلق بلهنرهک بولسه ده اوزلرینک حاجتلرن اوتب کیته آلالار۔ حتی بو خصوصه آلارنی، حاضرگی اول معلملرینک ده کوبسندن آرتق دیورگه ممکن۔ لکن آدمگه، بر تله گی مطبوعاتنگ، ایگ توبهن قسمینگ گنده ایشگی آچلماغاچ، آلی بر روس یانینه باروب ایکهک طوز صوری بلونک گنه عمومی آغاروغه نیندی تأثیری بولورغه ممکن؟ اول بالانک اوزی اوچون شولده بیتهر، اول احتمال، شونک بلهنگنه ده دنیاده راحتکنه کون کیچره آلور۔ لکن بز، مطبوعات صحیفه لرنده برور کشی ننگ یاکه بر بوننگ غنه فایده سن تیکشرو بلهنگنه شغلله نیمیز بیت۔ بز کوبرهک،

آلغان بولور ایدی.

IV

ایندی، ابراهیم افندیچه، ملتنگ برده تو۔ زهلمی طورغان جراحندن گنه عبارت بولغان، اصول جدیده مکتبلرینه ککلیک: درست آلارنکده مادی و معنوی حاللرینه کوز صالحانده چن چندن آچنماسقه ممکن توگل. مدرسهر بزه بوکا قدر تربیه علمی بتونلهی اوقولماغانلقدن هم تاتار تلنده بوکا قدر اول علم گه دائر کتابلارده بولماغانلقدن، اصول جدیده مکتبلرینک کوبره گنده تعلیم و تربیه قاعده۔ لرینک بتونلهی طشنده یورلگانلگن انکار ایتوب بولمی. لکن شونک بلهن برابر، شلوق مکتبلر بزنگ، شلوق معلملر بزنگ تاتارنی آغار تو بولندهغی فائده لرن مین، بای، ترتیبلی هم منتظم تربیه کورگان اوچیتلر طرفندن اداره ایتلگن اشقولالارنک ایتکن خدمتلرندن ئەال، نیچه قات آرتق طابامن. اصول جدیده مکتبلرینده ئەال نی قدر تجویدلر، علم حاللر، تاریخ انبیلار اوقوتیل، هر برسندن هیچ نرسه گه یاراماغان ئەال نی قدر تفصیلاتلر بیریل. هر برسی، بالانک باشینه، ایکن کوچلی دماغلار نی ده بتونلهی اشدن چغار اچق بر اصول بلهن طوتریلا. شولای بولا طور ویده، بالالار، آلاردن، بر تلنگ مطبوعاتی بلهن راحتلر نوب فائده له نه آلورلق بر اقتدار کسب ایتوب چغالار، مطبوعاتقه مطلقا محبت اوطورتالار، شونک یانینه جغرافیهدن و بر آرغنه حسابدن حتی بعض مکتبلرده علم اشیادنده خبردار بولوب

اساسلیراق بولغان قسمن اختیار بلهن چغاروب ارغتو دیگان سوزدر.

احتمال بر وقت روسسکی — تاتارسکی اشقولالارنک اولگی صنفلرینده آنا تلنده اوقور۔ غهده رخصت ایتلور؛ شولای ایتوب، آنا تلی، ایکن کیرهک وقتده بالانک اوز قوائینه طابشرلغان بولور و تربیه نک ایکن نچکه جیرلرن پیداغوغیا موجبنچه اوزارغه امکان بولور. بولای بولغانده روسسکی — تاتارسکی اشقولالارنک قیمتلی البته بیک کوب کوتهرلگان بولور ایدی. لکن بولای بولغانده ئەالی، شافتی غنه بهالی بولغان صوگفی صنفلرده اصول تعلیم نک یینه بعض بر بیک مهم قاعده لری طابنالادر، که آلاردن برسی، پیداغوغیانک ایکن برنچی صحیفه سنه ایری حرفلر بلن یازلوب قویلورغه لایق بولغان «بر دفعه ده بر گنه قیونلق» دستورندن عبارتدر.

چیت تلا اوقوتونک مونه شوندی اوکفا بسز۔ لقلاری بولماسه، پیداغوغلار برده یوققه ابتدائی مکتبلرگه ایکن برنچی اساس ایتوب آنا تلن قویماسلار و تللمری روس تلینه کوب یاقن بولغان مالار و سلارغه قدر درس لر نک آنا تلنده بولورون طلب ایتمه سلر ایدی.

شوشیلار اوستینه، ابراهیم افندی، گیرمانیه سیاستی بلهن پالاکارنک نیمسله شوب کیتمه گانلگن ذکر ایتکن وقتده، پالاک سوزی مناسبتی بلهن، شلوق پالاکارنک ملی مکتب بولندهغی فیلانسلارن ده بر خاطرگه آلوب قویسه، فؤاد افندیگه فارشی بلکه اول قدر قزارغه ده سبب مابماس و قلهن صالحونراق قان بلن ده ئەیلندر

عمومی آغارو، ملتنگ عمومأ سویه فکریه سن کوتره و مسئلہ لری بلن باش و اتابز و کیله۔ چکده گی اشلرنی شول «عمومی آغارو» او۔ ستینه گنه قورماقچی بولابز. اولده طورغان تاتار بالالاری کیرهک وقتده بره تله گی مطبوعاتنگ توبهن قسمی بله ننگه بو۔ لسه ده فایده لانا آلسونلار، کتابلار آقنارشد۔ روب اوزلرینک طورمش و کسبلرینه دائر معلومات جیبا بلسونلر ایدی. مونه شول بزنگ سویه فکریه بزنی شاقتی غنه کوتارور، کیله چکده گی آدمولار بزغه یول آچار هم آزغنه بولسه ده طورمشبز او چون کیره کلی نرسه لرنی ده بیرور ایدی. روسچه مکتبلر بز، بوکا قدر بزگه بوندی بر اشنی مع التأسف اشلی آلمادی. هم بولای «درسلرگه تل بلو او چون واسطه غنه ایتوب قارو» اساسی بلن بارغانده کیله چک۔ ده ده بولارنک بزگه بر فایده ایتوون کوترگه یول یوقدر.

آنا تلی تعلیم ابتدائینک بتون اساسلرینک اساسیدر. بو اساسدن باشقه هیچ بر مکتبنک تربیه یورتی دیوب آنالورغه حق یوقدر. مین، دنیاده بو اساس فارشوسنده باش ایمه۔ گان آکلی بر معلم، بیطرف بر پیداغوغ بولور دیوب تصور ایته آلمیم. بو حقه ئه لی تفصیللیراق یازونی، طاغیده ایرکنرهک بولغان کیله چک وقتقه قالدروب طوروب حاضرگه شونی غنه ئه ایتوب قوییم: آنا تلندن باشقه بر تله اوقوتو، تلنک ایرک کیرهک وقتنده بالانی تلسز ایتو و بالانک باشندن، تعلیمنک نیگری بولورغه تیوش بولغان بارلی یوقلی معلوماتنکده ایرک کوب و بالنسبه

ایتدیلهر صوگ؟ ابتدائی مکتبلرگه اورتا ویو۔ غاری مکتبلرنک باسقچی ایتوبکنه قارارغه یارامی. آلاز مستقل بولورغه تیوش. خلقنک ایرک کوب قسمی ابتدائی تربیه بله ننگه قالورغه مجبور بولغانلقدن، کشی شول ابتدائی تر۔ بیه سی بله ننگه ده بتونلای اوقوماغان کشیلرگه قاراغانده بر آزغنه آکلیراق وبر آزغنه طورمشقده صلاحیتلیرک بولوب بیتوشسون. گراموتنی بواو دیهک، یازلغان سوزلرنی تلفظ ایته بلو و کشی آوزندن شولارنی یازا آلو دیگان سوزگنه بولماسه کیرهک؛ بله گه گراموتنیلیق، بر تله گی بیکلچهرهک مطبوعاتنی اوقوب آکلای و شول تله اوزنک مقصودکنی باشقه لارغه آکلانا بلودن عبارت بولورغه تیوش. مونه بو معنا بلن آغانده روسچه ابتدائی مکتبلر بز اوزلریکنه، بوکا قدر بزگه برگنه گراموتنی ناتارده یاصاب بیره آلمادیلار. درست آلازده اوقوب چققان اول بالالاری، روس یانینه کیلگچ بتونلایوک آبدرامیلار، آورلق بله نرهک بولسه ده اوزلرینک حاجتلرن اوتب کیته آلالار. حتی بو خصوصده آلالرنی، حاضرگی اول معلملرینکده کوبسندن آرتق دیورگه ممکن. لکن آدمگه، بر تله گی مطبوعاتنک، ایرک توبهن قسمینک گنده ایشگی آچلماغاچ، آلالی بر روس یانینه باروب ایرکمک طوز صوری بلونک گنه عمومی آغاروغه نیندی تأثیری بولورغه ممکن؟ اول بالانک اوزی او چون شولد، بیتهر، اول احتمال، شونک بله ننگه ده دنیاده راحتکنه کون کیچره آلور. لکن بز، مطبوعات صحیفه لرنده بره کشی نک یا که بر بوونک غنه فایده سن تیکشر و بله ننگه شغالله نمییز بیت. بز کوبرهک،

آلغان بولور ایدی.

IV

ایندی، ابراهیم افندیجه، ملتنگ برده تو-
زهلمی طورغان جراحندن گنه عبارت بولغان،
اصول جدیده مکتبلرینه کیلیک: درست
آلارنگده مادی و معنوی حاللرینه کوز سالغانه
چن چندن آچنماسقه ممکن توگل. مدرسه لر بزه
بوکا قدر تربیه علمی بتونلای اوقولماغانلقدن
هم تاتار تلمده بوکا قدر اول علم گه دائر
کتابلارده بولماغانلقدن، اصول جدیده
مکتبلرینک کوبره گنده تعلیم و تربیه قاعده-
لرینک بتونلای طشندیه یورلگانلگن انکار
ایتوب بولمی. لکن شونک بلن برابر، شولوق
مکتبلر بزنک، شولوق معلملر بزنک تاتارنی
آغار تو بولندغی فائده لر ن مین، بای، ترتیبلی
هم منتظم تربیه کورگان اوچیتلار طرفندن
اداره ایتلگان اشقولالارنگ اینکن خدمتلرندن
ئاله نیچه قات آرتق طابامن. اصول جدیده
مکتبلرینده ئاله نی قدر تجویدلر، علم حاللر،
تاریخ انبیلار اوقوتیل، هر برسندن هیچ ندرسه گه
یاراماغان ئاله نی قدر تفصیلاتلر بیریل. هر
برسی، بالانک باشینه، ایگ کوچلی دماغلارنی ده
بتونلای اشدن چغار اچق بر اصول بلن طوتریلا.
شولای بولا طور و بده، بالالار، آلاردن، بر
تلمک مطبوعاتی بلن راحتلر نوب فائده له نه
آلورلق بر اقتدار کسب ایتوب چغالار،
مطبوعاتقه مطلقا محبت اوطورتالار، شونک
یائینه جغرافیهدن و بر آرنه حسابدن حتی
بعض مکتبلرده علم اشیادنده خبردار بولوب

اساسلیراق بولغان قسمن اختیار بلن چغاروب
ارغتو دیگان سوزدر.

احتمال بر وقت روسسکی — تاتارسکی
اشقولالارنگ اولگی صنفلرینده آنا تلمده اوقور-
غده رخصت ایتلور؛ شولای ایتوب، آنا تلی،
ایگ کیرهک وقتده بالانک اوز قوائنه طابشرلغان
بولور و تربیه نک ایگ نیچکه جیرلر ن پیداغوغیا
موجبچه اوزارغه امکان بولور. بولای بولغانده
روسسکی — تاتارسکی اشقولالارنگ قیمتی
آلبته بیک کوب کوترلگان بولور ایدی.
لکن بولای بولغانده ئهلی، شاقتی غنه بهالی
بولغان صوگفی صنفلرده اصول تعلیم نک یینه
بعض بر بیک مهم قاعده لری طابنلادر، که
آلاردن برسی، پیداغوغیانک ایگ برنچی
صحیفه سنه ایری حرفلر بلن یازلوب قویلورغه
لابق بولغان «بر دفعه ده برگنه قیونلق»
دستورندن عبارتدر.

چیت تلام اوقوتونک مونه شوندی اوکفا بیز-
لقلاری بولماسه، پیداغوغیلار برده یوقغه ابتدائی
مکتبلرگه ایگ برنچی اساس ایتوب آنا تلم
قویماسلار و تلملری روس تلمینه کوب یاقن
بولغان مالار و سلارغه قدر درس لرنگ آنا تلمده
بولورون طلب ایتمه سلر ایدی.

شوشیلار اوستینه، ابراهیم افندی، گیرمانیه
سیاستی بلن پاله کارنگ نیمسله شوب کیتمه گانلگن
ذکر ایتکان وقتده، پالاک سوزی مناسبتی
بلن، شولوق پالا کلرنگ ملی مکتب بولندهغی
فیلانشلارنده بر خاطرگه آلوب قویسه، فؤاد
افندیگه فارشی بلسکه اول قدر قزارغده سبب
طابماس و قلن صالحونراق قان بلن ده ئه یله ندره

چغالر. بو، آول بالاسی اوچون آزمی ما-
تیر یال؟ کچکنه می قورال؟ شوشی آزغنه
ماتیر یال بلهن اول بوش وقتلارنده تاتار تلنگگی
کتابلارنی تله گانچه اوقی آلا، کوندن کون
آکن آرتدرا، دائره فکر یه سن کیگایته، تله سه
دنیا نك بتون بارشندن خبر آلوب طور آلا.
کوندن کون زور ایوب کیلمک ده بولغان تاتار
مطبوعاتندن اوز بنگ کسبینه دائر نرسه لرده
طابوب مطالعه ایته وشولارنی طور مشینه تطبیق
ایته باشلی.

بولار بیت امید یا که خیال توگل، بلکه
کوز آلد بزده غی فا کتلاردر.

بوکون تاتار دنیا سنده بر نیچه کتبخانه لر
دوام ایتنه، بایناقنه گاز یته و ژورنالار چغا؛
هر وقت یا کما ادبی کتابلار نشر ایتلوب
طورا، سیره گره ک بولسه ده علمی، معیشی رساله-
لرده چققالاب قویا. بیت بز، بو نرسه لرننگ
هر برسی تاتار ننگ بردن بر سرمایه سی واینگ
قیمتلی ملکی دیوب صانبیز. حالبوکه شول
نرسه لرننگ دوام ورواجینه ده اینگ کوب یاردم
ایتوچیلر، شولوق چیرلی مؤسسسه لر بز،
شولوق سووکسز معلم لر بز دن عبارت ایکانینه
کم انکار ایتهر؟

۷

یوقار ییده، اوقوغه بولغان احتیاج بز ننگ خلق-
ننگ اوز حسابینه گنه اوته لوب طور وون
طبیعی بارش توگل دیگان ایدم. واقعاً بتون
مکتبلرننگ گل ملت ییلکه سینه گنه کوتار یلور گه
تیوشلگن هیچ کم دعوی ایته آماس. لکن
شوننگ بلهن برابر، ملت ننگ اوز صوماسینه

هیچ بر مکتب تر بیه ایتلمه سکه تیوش، دیوب
ئه ییتوچی ده بولماسه کیره ک. البته مکتبلرننگ
قسم اعظمی حکومت طرفندن تر بیه ایتلمسه ده،
آزاده قای برلریننگ ملت ننگ اوز حسابینه ده
تر بیه ایتلووی مه کن هم واقعدر. مدنی
ملتلرده، ئه لاله نی قدر ابتدائی ئه لاله نی قدر
اورته مکتبلرننگ، حتی بعض بر دار الفنونلر-
ننگ ده خصوصی اعانه وجه عیتلر حسابینه یاشاب
کیلگانی کور یله. درست بزده بوندی اعانه لر،
جه عیتلر بسوق دیهرلک درجه ده آز ئه لی.
لکن شولایده بولار ایندی سوکغی یللارده
سیره گره ک بولسه ده کورنگالی باشلادی. هم
خلق ننگ آکمی آرتقان و محبت ملیه سی قوتلنه
توشکان صایون، بولار ننگ ده کوبه به بار اچاغنده
شبهه ایتهر گه آزغنده ده یول یوق.

ملی مکتبلر بز گه حکومت بز ننگ قاراشنده
آرتق قورقنچلی صانارغه برده اورن یوق.
حاضرگی شورای دولتننگ سوکغی قرارلارن
اعتبارغه آغانده، حکومت ار بابیننگ بز گه،
ملی مکتبلر بز خصوصنده شافتی غنه کینگ بر
یول آچوب قویو فکرنده بولغانلغی آکلاشیلا.
حاضرگی اصول جدید مکتبلریننگ هر برسی
دیورلک ملالار قول آستنده بولغانلقدن دینی
حساب قیلنه چق وشول سببلی آلازده هیچ بر
درسننگ روس تلنده اوقولووی طلب ایتلمیه-
چک. هم دینی مکتبلرده مطلق، گل دینگنه
اوقتونی مجبور ایتولر نده احتمال طونارغه
یول یوق. ملالار قول آستنده بولماغان
مکتبلر بز ایسه، خصوصی مکتبلر ره تینه کره -
چگندن، آلازده فقط روس تاریخ و جغرافیه

بوڭكا كوره، آرابزدهغى اوقو خادملر يىڭده
 بتون خدمتى، بر طرفدن شول روسكى -
 تاتارسكى اشقولالارنى آرتدورغنه طرشو
 وآلارنى ممكن قدر اوز بزرگه مطلوب بولغا -
 نراق روجه قويدرو يولندهر تورلى چاره لارنى
 قىلا طورو، ايكنچى طرفدن، امكان كورلنگان
 صايون مىلى مکتبلر بىزنى آرتدرا بارو،
 وبولغان قدر لر يىڭ مادى هم معنوى جهت لرن
 اصلاح ايتو يولنده جدى تدبيرلرگه كرشودن
 عبارت بولورغنه تىوش.
 ابراهيم افندى ايندى اوزى اوچون، بو
 ايكى خدمتدن البته اولگيسن قبول ايتهر.
 هم بو شولاي مصاحته ده، بوڭكا بره وده فارشو
 كيله چك توڭل.

م. على

درس لر يىڭ گنه روس تلمنه اوقولوى مجبو -
 رى بولاچق. بو ايكى درس نڭ گنه روس تلمنه
 اوقولونڭ تعليم اشلرينه آرتق اوڭغايىزلق
 كيتوره آلمايه چقلارى، بر كوز سالوده اوق
 آب آچق كور يىنوب طورا.
 اول حالده نتيجه:

«بىز، باشقه چاره بولماغانلقدن، عمو -
 مى اوقوبورتلار بىز ايتوب، شولوق روسكى -
 تاتارسكى اشقولالارنى قبول ايتهرگه تىوش.
 ايكنچى طرفدن، آرابزده، خصوصى اعانه لر
 و جمعيتلر آرتقان صايون، شولار نسبتنده،
 اوز بىز نڭ مىلى مکتبلر بىزده (كيرهك خصوصى
 كيرهك محله نكى بولسون) كوبه يه طورورغنه
 تىوش».

آمير ييكاده تربيه و تعليم.

I

سوز باشى اورنيته.

(۱) آنكلييه، گيرمانيه، فرانسيه مکتبلرن
 كورگان، ۱۸۸۹ نچى يىلده پاريز و ۱۸۹۳ نچى
 يىلده چيقاغو و يستافكه لارنده مکتبلر حالن
 تىوشنچه اويره نوب، آمير ييكادهغى ابتدائى
 مکتبلر برله خصوصى صورتده تانوشقا -
 ندن صوڭ يازلغان يىكاتيرينه يانژول نڭ
 «Американская школа» اسملى مکتبل، بىك
 قدرلى اثرى. (۲) يۇگراف قوڭايۇسكى نڭ

بو، آمير ييكه مکتبلرى، آلاردهغى تربيه
 و تعليم حقنده يازلغان مقاله لرمنى، مسئله نى
 ايكى يل قدر هر جهتدن بىك نق تىكشروب
 و اويره نوب يازلغان خدمت - باش واتونڭ
 نتيجهسى ديورگه بارى در.
 — بو مقاله لرنى ترتيبده، آزى، كوبى،
 فائده له نگان رساله و كتابلاردن توبه نده گيلر نى
 كورسه تورگه مەكن:

گوگيه لرنڭ كوپ قارا كغى نقطه لرن تصوير
ايتوب اهللرى طرفندن فن نڭ ايڭ صوڭغى
سوزى ديوب طانولغان كوپ ماده لرنڭ چرك
باغانالارن كورسەندى. كوپ ياۋروپا
مەكتەپلىرى نڭ مەكتەپلىرى بىرلە ياخشى طانو -
شقان، آمير يەكە مەكتەپلرن، آمير يەكە نڭ اوزندە
بىر نېچە وقتلار قالوب، تېوشنچە اوبرەنگان دن
صوڭ، بو كوندە پېتىر بورغندە بىر جمعيت طر -
فندن تربيە ايتولە، آمير يەكە اصولى نڭ عملى
تطبيقى اجرا ايتولە طورغان اورنەك مەكتەپندە
مەلمەلك ايتوچى ى. ى. صالاۋيوۋا نڭ
«ابتدائى تعليمدە آمير يەكە اصولى» اسمندە
اوقوغان بىر نېچە مرتب ليكسيەلرى مسئلەنى
علمى و عملى جەھتدن آچدى. بو اورنەك
مەكتەپىندە ايكسكوپيا ياصالسا دە، جاي كوني
بولغانلىقدن، مەكتەپدە اوقوچى بالالار يوق
ايدى؛ شونڭ اۈچۈندە آمير يەكە اصولى نڭ
عملى تطبيقىن اوز كوزىز بىرلە كورورگە
نصيب بولمادى. شولايدە مەكتەپ نڭ اچن، ايڭ
مەھىم بولغان آمير يەكە اصولندە ترتىب كە قويلغان
مەكتەپ كەتەبخانەسن كورورگە موفق بولندى.
شولوق ى. ى. صالاۋيوۋا طرفندن كەتەبخانە
حەقىدە دە تورلى مەلومات بىرلىدى.
ى. ى. صالاۋيوۋا جەنابلىرى آمير يەكە اصولن
كەما يىنقى بلوچى، آنى چەندن سويوچى، اول
اصول نڭ قلم بىرلە يازوب بترگيسز فائەلەرىنە
تەمام اشانويچى، جدى بىر خانم بولغانلىقدن بو
حەقىدە غى ھر بىر سۋال گە بىردە ايرنەمچە تېوشلى
بيانلار، تورلى كېڭاش بىرلە مەراجەت ايتو -
چىلارنى قناعتلەندورورك جوابلار بىرە ايدى.
شول كورلىگانلار، ايشوتلىگانلار اوستينە

«Народное образование въ Соединенныхъ Шта-
тахъ Сѣверной Америки

«Психологическія «Трошин-Нѣ» (۳

«основы процесси чтения. (۴

«Доктр ميخائيلوفسكى طرفندن مەسكەودە نشر

ايتولە طورغان «Вѣстникъ воспитанія» ژور -

نالى نڭ تورلى يلدە چەققان بىر نېچە نوميرلىرى.

«(۵) «Семейное воспитаніе у Сѣвер.- Американ.»

«воспитаніе у Сѣвер.- Американ.»

«(۶) «Гарبونوف — Пасадوف طرفندن

«Библиотека новаго воспитанія и образования»

سېرىيەسى آستندە نشر ايتولە طورغان بېك

كوپ تورلى اسملى رسالە و كتابلار. بولار

اوستينە ۱۹۱۱ نچى يل نڭ جايىندە پېتىر بوغ

پرافيسورلارنى طرفندن توبەن مەكتەپلرنڭ معلم

و معلمەلرى اۈچۈن پېتىر بوغ دارالفنونى

بىناسندە آچولوب آي يارملار قدر دوام

ايتكان قورصلاردە بو حەقە كوپ نەرسەلر

ايشتورگە طوغرى كېلىگان ايدى. مېلا پريۋاد -

دوتسينت. اى. اى. لاپشين جەنابلىرى نڭ

«Экспериментальная психологія» دن اوقوغان،

مەڭ يارمىدن عبارت طىڭلاۋچىلار نڭ دقتن

جەلپ ايتكان گوزەل ليكسيەلرى؛ پريۋاد -

دوتسينت آ. ف. لازورسكى نڭ تىگى ليكسيە -

لرنڭ مندرجاتى حەقىدە تورلى قورال واسطە -

سېلە ياصاغان تەجرىبەلرى - عملى ليكسيەلرى

مسئەلە نڭ فنى جەھتتە تفتيش كە بىيەك زور

ياردەم بېردى. ليكتور غ. ك. ۋېبېرنڭ

«غربى ياۋروپا پيدا گوگيه سەندە ياڭا آغوملار»

سەرلوحەسى آستندە اوقوغان، ياۋروپا -

مشهور اوقو، اوقوتو و تربيە بوللارنى تەنقىدەن

بەبارت اۈتكۈن ليكسيەلرى، ياۋروپا پيدا -

زور یاردمی بولووی ممکن بولغان، «آمیریکا اصولی» کبی اوقوتو باینده فن نڭ ایڭ صوڭغی سوزندن عبارت نهرسه لرنڭ مطبوعاتبزه چغو-وی بیک وقتلی دیب بلهم.

II

آمیریکالیار طورمشی.

طورمش برله طورمشقه حاضرله نو آراسنڭ مطابقنی آمیریکالیار قدر مکمل آڭغارو هم اجرا ایتو هیچ بر مملکنده یوق دیسه گنده یارارلق. یاؤرو پاده قایسی غنه مترقی مملکنتی آلوب قاراما: آنده طورمشنی، نیقدر آچق تانوسه لارده هم شول طورمشنڭ کیدوشینه، آغومینه قاراب حاضرله نو کیره کلگن اقرار قیلسه لارده، عملده بونی اجرا ایته آلمیلار. طورمشقه حاضرله نو بولای کیرهک، دیوب آچق یولنی کورسه لرده، حاضرله نه باشلاو برله نونک... آنسی شولاین شولایده، لکن ایندی... مونسزده بولمی شول: آلائی غنه بولغانده ئهلله نیچک کبک طویولا...» دیوب باشده اویلاغان فکرلرینه بر «نو» قوشالار. آمیریکالیار ایسه هیچ بر «نو» سز، نی سز، طورمش نینی تلهسه، شونی غنه حاضرلیلر. آلارده هر اشد اواچه وچ فقط طورمشقنه؛ آلارده طورمش بیک واق-واق کیسه کلرگه - جزئلرگه بولنوب-تمام تحلیل قیلنوب آنڭ هر کیسه گی تیوشنچه اویره نلگن، بلونگان؛ کیله چک اورنینی شول کوب بولک-لرنڭ برسندیه دیوب بلگان کشی فقط شول بولکنی کیره گنچه ادا ایتهرگه اویره نه، فقط شوکارغنه حاضرله نه. بولارده هر نهرسه نڭ پلانی، پراغرامماسی فقط طورمش اوزی گنه، طورمشقه نی کیرهک بولسه شونی غنه حاضرلیلر.

آمیریکا مکتبلی حقنده یازلغان، یوقاریده اسملری ذکر ایتولگان اثرلرنی قاراب چغو ب مسئلهنی ایکی یل چاماسی اویره نونڭ نتیجه-سندیه شوشی مقاله لر کیلوب چقدی.

آیروم رساله ایتوب باصلغان «اصول جدیدگه قارشى برنجی آدوم»، ۱۹۱۲ نچی یل «شورا» نومرلرنده باصلغان «تل وادبیات مسئله سندیه یاڭی آغوم» دیگان مقاله لر چغو برله مینی آنارخیزمده عیب له وچیلر بولغان ایدی. (معلم عبدالرحمن سعدی نڭ «شورا» دهغی مقاله لری، عبدی نڭ ۱۹۱۳ نچی یل، ۱ نچی غنوار، ۹۲۵ نچی نومر «یولدوز» گازیتیه سندیه «مطبوعات آغمی» اسمنده چققان آنچوتی). بو مقاله لرده ده احتمال بعض اوقو-چیلار شول آنارخیزم طابارلار.

بو افندیلرگه مینم باشده نوق بیره چک جوابم مونه نیدن عبارت:

توغری یول بار ایکان، نیگه بزگه ئهلله نیندی که کری یولدن بارورغه. نیگه بزگه باشقه ملتلرنڭ یاڭقشلق برله یاصاغان خطا آدوملارن ککوچله نوب، خطا ایکانن بله طوروب تکرار ایتهرگه. نیگه بزگه باشقه ملتلر فاشنده کموش ایکان، بزده آلتون صانا-لورغه تیوش، عزیز و قیمتللی وقتنی بوشقه ئهرم ایتهرگه. مقصود مترقی ملتلرگه یاقینایو ایکان، نیگه بزگه آلارنڭ هر بر خطالرن اشلاب باروب ایکی آرادهی مسافه نی شول ایسکی حالده قالدورورغه. آلدبزه یازو واملابزنی اصلاح کبی ئهلله نیقدر باش واتوغه توفی قیلا طورغان مهم مسئله لر چیره ت کونوب طورالار ایکان، بوندی مسئله لرنی حل ایتوده

کو پر سالورغه قرار بیرولری بیان اینولنگان
ایدی.

مونه آلارده هر مینوت وقتنی نیچک تقدیر
ایتلر. مونه آلارده طورمشقه قاراش. شونک
اوچونده آمیری کالیلر نی ماتی ریالیست
وریالیست دیلر.

نیچوک صوگ آمیری کالیلر موندای کشیلر نی
یتوشدره آلالر؟ موندی آیق فکرلی، تیمردی
تازا خدمتچیلر نی نیندی بیرده صوگ حاضرلی
آلالر؟ نیندی تریبه صوگ آمیری کالیلرغه
موندی کشیلر نی بیره؟

بو سوؤ اللرگه قناعتله نورلک جواب بیرور
اوچون آمیری کاده بالا تریبه سنده گی اوچ
فاکتنه یالغز - یالغز اویره نوب، هر قاپوسی
حقنده توبلی معلومات جیبارغه کیرهک. بو اوچ
فاکت: ایو تریبه سی، مکتب تریبه سی هم
جماعت تریبه سندن مرکب. آمیری کاده شوشی
اوچ نورلی تریبه ننگ برسی برسی برله بیگ
نق به یله ننگان بولووی، برسی باشلاغاننی
ایکنچی سی تکمیلله ب، برسی ایکنچی ننگ ما
بعدی بولوب خدمت ایتووی آرفاسنده
آمیری کالیلر اوزلرینه حاجت کشیلر نی جیتو-
شدره آلالار. حکومت ومعلی اداره لر شوشی لارنی
تیوشنچه ادا ایتوگه بولوشالار وطورمشده غی
همه آغوملارنی شول یاقغه چابا یباررگه بتون
کوچلری برله اجتهاد ایتلر. بته دی.

خلیل ابولخان.

یاؤرو پامملکتلر ننده بو حقیقتنی کو بدن
ایندی آکلاغانلار؛ آلارده بو اش «شولای»
کیرهک، دیلر، لیکن اوزلری ئه لی «شولای»
اشله ودن عاجزلر. احتمال موند «یاکئا دنیا»،
ایسکی دنیا لقه زور رول اوینی طورغاندر.
آمیری کاده هنر، صناعت وهر حرکتده ترقی ننگ
ایک یوغاری باسقه چینه ایرشووی ایله، احتمال
آمیری کادنگ اوز طورمشنی هر کمنی اختیارسنز
شول بولغه کرورگه مجبور ایته طورغاندر.
نیندی احتمال ونیندی سبب برله بولسه ده
بولسون، بولارده هر نهرسه اولچاولی، عمر
مینوتلاب بولنگان، هر مینوت اوز اورننده
بره شغل، لیکن عامه گه، شول جمله دن اشلاو-
چی ننگ اوزینه ده فائده لی شغل، برله اوتهرگه
تیوش. آمیری کالیلر ننگ بولای ایدکلرن یاؤ-
رو پالیلار اوزلریده اقرار ایتلر. حاضر
برده بوشی آلمی طورغان کشینی کورو برله
«اول ایندی آمیری کالیلر چه!..» دیلر. بوندن
باشقه ده آمیری کالیلر جدیتی، آمیری کاده
ملغی، آمیری کاده توبلیلگی، آمیری کاده طرشلغی
دیوب بیگ کوپ اورنده ضرب مثل قیلالار.
صوگنی یللارده نیندی در بر گازینه ده
«آمیری کاده بر مینوت ننگ بهاسی» سرلوجه سیله،
آمیری کالیلر ننگ، وقتنی نی درجه تقدیر ایتو-
لرینه آچق دلیل بولورلق بر خبر یازلغان
ایدی. پویزدنی بر ۱۰-۱۵ مینوت تیزرک
یورگزور اوچون آمیری کاده کاپیتالیستلاریننگ
بر کیگ یلغه آشا نیچه میلیونلارغه نوشروب

مکتبیلرده تهن درسی.

I

قوتسن، چدامسز بولا دیوب کوبی بالالارن اوقتودن واز کیچدیلر.

مونه شوندن، مساکلرندمه موفقیته بلهن خدمت اینو اوچون معلملرگه، معرفتلی، اشلکلی، دردی، تازابالاغه مالک بولو اوچون آتالارغه، اوبلی طورغان بیک مهم برمسئله کیلوب چیغا، که اولده تهن تربیه سی مسئله سی در بقابز اوچون تهن تربیه سینک لزو می ایکمک طوز بلهن بر اورنده دیوب اعتقاد اینکانلکدن مونک فائده لرنندن بحث ایتونی آرتق کورهم. شبهه ایتمی من، که هیچ بر کشی طازا، جیتز کوچلی تیبسه تیمر اوزهرلک بر نسلگه مالک بولونی، بوکری، چاتان، قامط آباق، چیرتسهک جفلورغه طورغان بر نسلگه مالک بولودن کیم کورمهس.

تهن تربیه سی مسئله سی البتده کوب کشیلرنک باشنده بر اورن اشغال ایته طورغا. ندر؛ گازیتله رده بو حقه مقاله لرده کورنگه لی. موندن بیش آلتی یل مقدم بو مسئله مینمده مییمه صزاباشلادی. بو حقه اوبلاغان کشیلر بلهن سویل شکه له گهچ، صوگفه باباته تهن تربیه سی درسی کوره باشلاغاچ بو صرق تیره نه یگه نندن تیره نه یه باشلادی. باشقه درس لر بلهن برگه تربیه بدنیه درسندن امتحان بیروب قایتقاچ معلمک ایتدکم مدرسه ده شا کردلر بلهن برگه بو درسکه طرشورغه اویلادم. وقتنک آزلغینه، بیرنک طارلغنه رغبه طلبه نک کورسه تکان همتلری سایه سنده،

ئلیگیرهک بالانی مکتبکه بیرگانه آناسی خلفه بولاسی کشیگه:

«مونه خلفه سیکا بالام، اوقوت، شایارتما، ایتی، مایی سیکا؛ تیریسی سویاگی میکا» دیوب ایتنه ایدی. زمانه اوزگهردی؛ کوب نهرسه آلشنغان کبک آتالارنک خلفه لردن استه دکوری ده باشقاردی. حاضر ایندی آتالارنک خلفه گه بالالارینک ایتی بلهن ماین کیمرتیره. سیلری کیلمی. «خلفه، بالامه بلیک بیر، ایسانلگن صاقلا، تهنینک قوای طبیعه سینه ضرر کیتورمه، آلارنی آرتدورورغه طرش.» سوزینی کوبسی آچقلا ب سوبلی آلماسه ده نیچه تورلی نزاکت بلهن شول اوینی آکلتاناسی کیله. بر سوز نه یته آلماغانی ده شوشی طوغریده سوز چقسه بو فکرگه قوشیلا.

هر بر معلمک باشندن اوتکه ن نهرسه بولغانلقدن بوکادلیل کیتروگه حاجت ده کوریمیم. شول قدرسن نه یته آلامن، که آتالارنی بودورگه چغارغان زمان، هیچ شیکسز آلارنی موندغنه فالدر اچق توگل، بر وقت کیله چک، که آتالار خلفه لرنی «نیگه بالابزنک ایسانلگن فارامادکن، آلارنک فطری قوای بدنیه لرن تربیه ایتمه دکزن» دیوب مسئل طونتاچقلا. طاغنده آله کیته چک؛ بر نرگه توشکچ اول شولای بارا ایندی. لکن شول نرگه توشووی آتالارغه بیک بهالی غه توشدی. بالامنی اوقتوام دیوب کوب آتالار بالالارندن آیرولدیلار؛ حتی اوقوغانلار

آمر، مأمورنی مأمور دیوب طانوتورغه؛ ایجابنده اوزی ده آمر بولا آلورغه؛ اجتماعی، مدنی حیاتکه یارارلق بر کشی ایتهرگه؛ مین مین لکنی فالدروب، برینه بز لکنی قویارغه، مین صنفینک برنچیسسی توگل، بزنگ صنف برنچی بولورغه.

بو مقصدلارغه ایگ توز یول بلهن آلوب بارغانغه اسوچیج اصولی گیمناستیکدن فائده لنه بز. «مکتبلرده تنه درسی» نی یازوده یاردمچیلر: گیمناستیکه دارالمعلمینی مأذونی وتر بیئه بدنیه متخصصی معلم محترم سلیم سری بك افندی ننگ درسندن آلغان نوظلم معلم محترم ننگ اسوچیج ژیمناستیکاری» نام اثری، فریدون بك مقاله لری، روسچه آ. ماروزفنگ «صاقولسکایا گیمناستیکا» نام اثری، ای. پ. میللیرننگ «مایاسیستیمیا» نام اثری وباشقلار.

یاردمچیلرگه مینم بلهن برگه «تنه درسی» دن فائده له نوچیلر انشاءالله تشکر ایتهرگه اونوتماسلار دیوب بلهم.

باشقلار کبی شاعر محترم بز مرحوم عبدالله افندی توقایفنگ ده اوزه گینه اوتوب «عمر یولینه کروچیلرگه» سرلوحه سیله:

بلهم ایندی صبیلر، سزگه مکتبه کوکلسزدر، آنک طوتقنلغندن سز بیگوک راضی توگلسزدر. شعرینی سویله تکان مکتبلر هر قایوبزنگ معلو-می در. متمدن ملت بالالاری مکتبهک سوینه، سوینه بارالاز، کوکلسزله نوب قایتالار. آلارنگ درس لری بز نکینه فارغانده کوب آور بولسه ده، آلارنگ شولای بولولاری، بالالارنگ مکتبدن قایتورغه آشغولارینه سبب بولغان اوینی مکتبلرینه درس ایتوب قبول ایتولرندندر. یاگنا

در سبز موفقیتلی گنه چقدی. تنه نگه بولغان فائده- برندن باشقه ملتبز آراسنده آزاراق کورنگان بر بریزگه انقیاد حسن اوسدورورگه کوب یاردمی بولغانن آچیق کوردیکمدن باشقه یارلرده تطبیق ایتو، درس ایتوب پروغرامغه کرتو ایچون «مکتبلرده تنه درسی» نامنده بر نهرسه یازارغه اویلادم. هر نه قدر بودرس متمدن ملترده ایسکی نهرسه بولسه ده، آرابزده یاگنا بولغانلقدن تطبیق وقتنده کوریلووی ممکن بولغان اوگایسزلقلارنی، اینده شلرم مو- فقیئتسزک صانامیچه یاگالاقغه، آگلاشیلوب بتمگانگه باغشلاب کیمچیلکلرن توزه توشورگه همت ایتشسه لر منتدار فالدرورلار.

فقط، موند کوریلچک نهرسه لر نی شا کرد- لرگه تطبیق ایتدیرگاچ، برسینگ ده پهلوان یا- ایسه فرقغه قرلانا طورغان «کامیدچیک» بو- لماغانن کوروب، بودرسنی فائده سز صانارغه یارامی. بویول بلهن پهلوان یتشدیرلمی. ذاتا بزنگ آندای اون اونیش پوط کوته ره طور- غان، کوره شکانده کشی چیغارمی طورغان پهلوانلارغه احتیاج بزده یوق. اچلرنده موندی پهلوانلار بولغان ملت لر بر قایاده کینه آلمی- لار. بو بر شرف توگل. بزگه کیرهک: عموم ملتنی - کیله چک نسلنی آدم قیافتینه کرتورگه، آرفاسی بوکری، باشی اییک، آباغی قامط، چاتان حالدن چیغاروب آدم شیکلی یورورگه، یوکورورگه اویره تورگه، دردی، جیتز، اش سو بوچه ن حالگه کیتورورگه؛ تأثیرات خار- جیه گه بیرشمی طورغان، تازا کشیلر ایتهرگه؛ جیین پرلرنده انتظام بلهن حرکت ایتدیررگه؛ حاضرگی بیز ابرازنی حالدن چیقارورغه؛ آمرنی

چه اهمیت بیریرگه تیوش. درس وقتنده طو-
زانلار چیغوب یونچوته سون اوچون درس
آلدندن ایده ننی یوش چوپرهك بله سور-
تورگه کیرهك. قوزغالولار یاصاغانده شا کرد-
لرنك آياقلاری طایوب اوکغایسزلاماس اوچون،
ایده نك بیک صولی بولووی ده یارامی. بولمه
نك جلیلیقی ده بر اولچهو آستنده بولورغه
تیوش ریامبور ۱۷ دن یوغاری بولغانده اسسی
بولغان کبک اوندن توبه نی ده صوق بولا
ایك صحیسی ۱۴ - ۱۵ لر در.

موندی اورنیز یوق دیوب تن درس
پر و غرام دن فالدرده مصلحت توگل. اورن
طار بولسه، شا کردلرنی بر نیچه بولکگه
آیروب اویراتورگه، بولا. معلم گه گنه بر آز
همت کیرهك. فقط شونی اونوته اسقه کیرهك، که
معلمنك کورسه تووینی هر برشا کرد آچیق
کورگان شیکالی شا کردنك درس آراسنده غی هر
بر حرکتنده معلم کوزندن قاچرماسلق بولورغه
تیوشدر. بو درسده شوندی حرکتلر بارد، که
آزغنه یالغش یاصالسه، فائده بیرینه زور
زبان کیتورورگه ممکن. صوکره یاق یاقده غی
استینا، یوقارده غی توشه م یاصی طورغان حر-
کتلرگه مانع بولماسقه تیوش. یازو جای کونلرنك
طشده یاصاو بالطبع آرتق، فقط قش کونی
قار اوستنده یاصاو برده مصلحت توگل. صو-
وقدن صاقلانو اوچون کییلگان قالون کییلر
حرکتکه مانع بولالار، یوقا کییلسه صوق آلد-
رورغه ممکن. تربیه بدنیه درسی پر و غرا-
مبزه کرو بله، یاگنا مکتب صالوچیلاردن
اوزی اوچون بر زال تلی و بو زال مقابلینه
کوب نرسه وعده ایته.

ایشتکن کشیلرگه بوسوز قزغراق ده طویولور.
«اویوننی بالا اویراتمه سه گنده بله، سبققه کوکل
صالماسده اوینغه شیطان باشلی بولا» دیگن
سوزلر هر وقت آوزلارده یوروب طور.
ای، حاضر زمان اوزگه ردی، اوینی مکتبلرده
اویروتهلر؛ آنك اوچون آیروم معلم لر
طوتالار همه اویون معلملری بتشدیه طورغان
دارالمعلمینلر بار. مونه شونك اوچونده آلا
هر یرده شاد، آشاغانده، یورگنده ده،
اش اشله گنده ده دائما شن وشاطر. بزایسه
همه سنده آچولی، فایغولی. موکبا باشقه حاللرنك
تأثیرلری بولمقله برابر اك مهمی مکتبلردن
آلغان تربیه بزد. تطبیق ایتوب نتیجه سن
کورگه چ آلهه ییمه ره چکرن حتی بوکا بزدنده
حصر وجود ایتکانلر بولاچاغن امید ایتوب
«مکتبلرده تن درس» نه مکتب اویونلری ده
قوشلیدی. الله تله سه هر قایوسی رهنی بلهن
«مکتب» ژورنالنده درج ایتلور.

II

تن درس اوچون اورن:

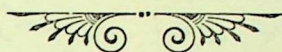
تن درس یاصی طورغان اورن
عمومیتله کیك بیوک بولورغه کیرهك. نی قدرلی
کیك نی قدر بولسه ده ایرکنلکنك هیچ
ضرری یوق. ایلی شا کرد طرشه آلو اوچون ۱۴
آرشین اوزونلغنده، ۱۱ آرشین کیکلگنده
بر زال ایرکنگنه یته. بولمه نك اچنده هوا نی
قدر کوب بولسه، شول قدر یخشیراق. هوا-
سی قویاش یاقیسی بلهن طازارا طورغان
بولمه بولورغه کیرهك. تن درسده طبیعی
تنفسدن باشقه، صنعی تنفسلرده بار. آرغان تهنگه
نچار هوا بولسه اوپکه گه ضرری تیه.
بو درس بولا طورغان بولمه نك تازالغینه آیرو-

III

تەن درسی اوچون وقت.

بەشلەر - ۷-۱۷ دەگىلەر اوچون يارتى، اوپونلر
بله اوچ چيرك ساعتمن اوزماسقه تيوش.
تەن درس، درس پر وغرامينه قويغانده، آزنده
آطنه سينه ايكى ساعت قويارغە كيرهك. شاكردلر
اويره نىنگان حركتلر ينى اوزلرى هر كون
ايرته، كىچ ياصاب مله كه حاصل ايتەرگە تيوش،
حبيب الله زىنى.

تەن درسى، كوگلسز بولماسون اوچون
آچ فارغە موافق بولماغان كەك، تازالغە زىانلى
بولماوى اوچون آش آرتند انوق ياصالورغە دە
تيوش توگل. ايك ياخشيسى آشاغاندن اوچ -
دورت ساعت اوزغاچ در. تەن درسى زورلار -
۱۷-۲۴ بەشندە گى شاكردلر اوچون بر ساعت،

حرفلر واملابز.

تاتار تلى!

اؤل: تىلنك بتونلگن صاقلار ايچون، شول
تىلنى سويلهنگانچە يازا آلورلىق حرفلر بولورغە
كيرهك. تىلنك بار كيك طاوشلرينه مقابل
حرفلر بولماسه، اول اوز بتونلگن صاقلى
آچق توگل، چونكه مطبوعات تىلنك كوزگوسى،
انعكاس ايتە طورغان اورنى بولمق اوزره،
غايت كوچلى بر نەرسە در. مطبوعاتقە انعكاس
ايتمه گان طاوشلر، طبيعت دەگنە صاقلانوب
طورا آلوى ممكن توگل توسلى، آزدهنى،
كو بدنمى آندى طاوشلرنك بر وقت يوغالو
احتمالى بار توسلى كورينه، حالبوكه تىل
ايچون بو بيك زور كيمچىلكىر.

شونى اعتبارغە آلوب بولسه كيرهك، بزده
حرفچىلر دە بولغلاب اوزغان هم ئهلى دە بار.
لكن بو خصوصه جدى بر آدم كو -
رلىگانى يوق. بو كون سويله نه يازيلاده
ايرته گە بتونلەى طاشلانا بو عادت ايندى بزده
طبيعيلشكان توسى. خلق وا كثر معررلر نيگه

شبهه يوق: بو «تل» ايندى يوغالو مرتبه -
سندن آشدى. صوگفى اون يلدن بيرلى نشر
ايتلوب كيلمكده بولغان مطبوعات بو تىلنى اجل
آوروندىن فوتقاردى؛ فوتقارديغنه توگل بلكه
دشمانلارى ايچون بيوك بر سد، بر بواده
بولدى...

ئەيى، بو قدرسى دە شادلىق، بلكه زور
شادلىق. لىكن تىلنك سلامتلىگن، بتونلگن
باشقە ترى تىلر ايله چوغاشدرغە طوغرى
كىلسه، يوز قزارماسقه ممكن توگل. اون
يىللىق مطبوعاتنى آلدە طوتوب، جدى صورنده
سوتەرگە باشلاسهق، يعنى تىلنى اصلى نىگىزى،
بار كيك قوامى ايله بلورگە تلهسهك، ئهلال
نىندى فوتولا آلماسلىق بر چووالچق، اورمه كوچ
اوياسنده قالاچاغمز شبهه سزدر.

ترى تىلرنك خاصيتندن بولغان، بلكه
ذاتلرينه واجب بولغان ايكيگنه نەرسەنى آلدە
طوتارغە كيرهك.

در بواشکه صالحون قارىلار.

حالبو، كه بو مسئلهنى حل ايتو بزننگ
برنچى وظيفه بز حسابلانورغه تيموش ايدى.
حاضرگه قدر ميدانغه چققان املا و حرفچيلر
بزدن عماد افندى نوغاييكيكى، عبادالله آليا-
رف، وقت جريدهسى ننگ ناشرلارى رميفلر
اوزلرنجه طرشوب اصلاح ايتكان حرفلريننگ
نمونه لرينى ميدانغه قويقانلار ايدى. ايندى
مونه بوسنه خاريطون باباي، راميفلر حرفينى
بر قدر اوزگارتوب و اول حرفلر يانينه بر
نيچه ياگرافلرده قوشوب «بولك» اسمنده بر
اثر نشر ايتدى.

مين بو مقاله مده بولارنگ برسى حقنده ده
ملاحظه يورتميم، مينم ايته چك سوزم شولغنه:
شول يوقار يده ذكر ايتلگان افنديلرنگ برسى
طرفندن كورسه تالگانچه مى يا خود شونلارنگ
مجموعسندن بره ندرسه اويوشدروبهى
يا بولماسه بتونلئى باشقه برره وشده مى، نيچك
بولسه ده بو مسئلهنى حل قيلورغه بيك وقت
ايدى. مطبوعات مونى اعتبارغه آلوب بو
حقده معلوماتلارى بواغان ذاتلارمعاكمه ايتسه لر
بلكه بر نرسه چقار ايدى.

ايكنچى: تلنگ بتونلگن صاقلار اوچون،
اول تلنگ مخصوص قاعده لر ايله مطبوعات
انعكاس ايتوى شرط. تلسه كم تلسه نيچك
يازوب يورى طورغان نل، اصلا سلامت
تلنوگلدن. اول تل هيچ وقتده دنياغه اوزن بار
ايتوب كورگازه آلماس، كورگازسه ده اويالور.
عجب توگلمى؟

بزده، اللهغه شكر، نه قدر وقتلى نشرىات
بار، نه قدر يازوچيلار بز بار. باشيگه عقلگنى

جيوب بولارنى نيكشروب قارى باشلاسهك
حيران قالاسك. هر اداره حتى هر يازوچى
ديورلك، اوزينه بر تورلى املا طوتنا. حتى
ياگيدن چققان ژورنال وگزيتهلرده بزده بيك
قزق، نى ده بولسه بر موگز چقارا، نى ده بولسه
املاده بر باشقهلق كورگازه. فقط وقت ايله
يولدوز غزيتهلرى املا اويشدروغه، كيهرهك
بالعرض كيهرهك مين غير عرض بولسون،
بايتاق خدمت ايتديلر. آرالارنده املادهغى
آيرما بيك زور بولماغان بو ايكي نشرىات
املا آغشن، بر يواغه صالا كيللر و كيلديلر.
بولارنگ يوللارى حاضر ياخشوق عموملا شوب
كيله ايدى. كيلوب چقدى مکتب بالالارينه
مخصوص «آق يول» كيلوب چقدى «مکتب»
ژورنالى (مين مونده اوز املاسينه يابشوب
طوررلى بولغان اداره لرني گنه ئه يتوب اوزام،
يوق، ايسه بزده آلاردين باشقهده ككوب
ژورناللر بار، ليكن آلارنگ بر نومرى بر،
ايكنچى نومرى ايكنچى املا ايله يازلغانغه
اعتبار ايته آلديم).

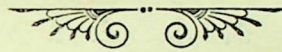
«آق يول» ايشتلگانچه يازو ديگان
قاعدهنى چه چمى توكمى بتونسى ايله تعقيب ايتهره
طروشده. «مکتب» ژورنالى املا بزننگ
اورتا آغشنده، عموملاشكان بعض قاعده لرني
بو تاقلى. مثال اولارهق جمع علامتلرن كورگا-
زرگه ممكن، اسم و فعللرنگ يازشنده «مکتب»
ژورنالى، اورتا آغشقه تمامى ايله موافق بارا.
مينم مونده ئه يتورگه تلگان سوزم فقط
شولغنه:

بر تورلى عموملاشكان املا بز بار، اولده
«يولدز»، «وقت» املاسى. شول املاغه

قدر بوزق بولسه ده عموم له شکان بر توسلی
 بوزوقنی آقرنلق ایله توزه ته بارو ایك طبیعی
 یول بولاچقدر. بولای قرغیز فرق تورلی
 یازغانده، ایکنچی تورلی ئه یتسه م میدانده
 بر تورلی زورراق آغش بولماغانده املاچیلر
 اوچون سوبله رگه اورنده فالمی؛ اش باری
 زارلانو ب طور ودن غنه عبارت بولادر. شونک
 اوچون مین عامه یازوچیلرغه ئه یتور ایدم:
 املا اشنده هر فایوبزغه، زورراق آغشقه
 ایبه روتیوش هم وقت بولسه کیرهک. نیچک
 بولسه ده املا بز بر تورلی رگه یول آلسون
 ایدی. شوندن صوگ آئی کامله رگه یوللار آچلور
 ایدی.

ن. دو ماوی.

عالمجان ابراهیمف نك صرف ونعوی ده قوشولا.
 شول املا ایله نیچه و نیچه محرر یازا، نیچه مه
 نیچه کتاب نشر ایبتوله.
 ایندی چن معناسی ایله املا برله شدرو
 فایغوسنده بولسه ق، بزگه فقط شولارنی تکمیل
 ایته رگه گنه طرشورغه کیرهک. آیروم بر املاک
 بولا ایکن آئی ژورنالده آیروم فصل یاصاب،
 شول فصانده آندن بحث ایته رگه، عامه گه
 کورگازرگه کیرهک.
 یازوویزنی کامله و واملا بزنی کلیل شدرو
 هر فایوبزنگ تلگان و کوتکان بر نهرسه سی
 بولسه کیرهک. مونارغه موفق بولو، یا که
 مونگ حقنده اشکه باشلاو اوچون باشده املا-
 بزنی کیگه رگه بر آغشقه سالو تیوشدر. نه

خاریطونف حرفلری.

وقتنده بایتاغوق کوب هم اساسلی تنقید
 و محاکمه لر یازلغان ایدی. برادران کریمفلر
 هم «ملت» مطبعه لرینک، اشله تکه ن حرفلرنده
 اول محاکمه لر یاغشوق اعتبارغه آلنغان. اما
 خاریطونف جنابلرینک بو کتابده کورسه تکان
 حرفلرنده اول مطبوعاتده یازلغان فکرلرگه
 هیچده دفت ایتمه گان توسلی کورنه. آنک
 ئوسته وینه موندنه خاریطونف جنابلرینک ئوزی
 طرفندن آرتدرلغان ئه لله نیندی، یات، برده
 کشی طانی آلماسلق حرفلرده بایتاق بار.
 مثلا: а о ö u л а حرفلری.
 بولارنک اولگیسسی سوز باشنده غی «او»
 حرفی اورنینه آلنغان. اوقو، اورام.. دیگه ن

حرفلر بزنی اصلاح ایته رگه تیش ایکه نلگی
 هر کمگه بیلگولی ایدی. آکلیراق کشیلر بز
 آئی کوبدن آکلاب، توزه تو چاره لارینه ده
 کریشه باشلادیلار. ئوچونچی یل آرینبورغلی
 برادران رامیفلرنک، «خط طباعت یاغود آیری
 حرفلر» اسملی، بیک گوزهل، اصلاح ایتلوب
 کورسه تلگان، حرفلر بلن باصلغان کتابلاری
 نشر ایتمگه ن ایدی. بو یل فازانده مشهور
 مطبعه چی ای. ن. خاریطونف جنابلرینک شوشی
 رامیفیف حرفلرن بر آرزو زگه رتکه له ب یاصا-
 تقان حرفلری بلن باصدرغان؛ «بولهک» اسملی
 کتابی میدانغه چقدی.
 رامیفیلرنک کورسه تکه ن حرفلرینه ئوز

اوڭقايلى نوڭل... .

بزرگه ئوز طاوشلار بىز ئۇچۇن عرب
حرفلارنىڭ خاسىتىلرگه طورى كىلىگەن حرفلار
كېرەك ايدى. بىز روس طاوشلارنىڭ حرفلار
طابوب بتره آلاماز.

بو حرفلار اورنىڭ خارىطونى جنابلىرى
ئاتار تىلنىڭ بولا طورغان، بزرگه هر وقت
كېرەكلى، ئەلىگه چىكىلى معتبر بولغان حرفلار.
نىگنە قۇيدىرسە ياخشى بولور ايدى. مثلا،
حاضرگى يازولار بىزدە هر وقت يۇرتلە طورغان
(ه، ئ) حرفلارنىڭ تورگه كېرەك ايدى.

ئاتار عالمى املا مسئلەسىندە بىر اتفاقه
كىلمەس بورون شوشى ئىلىكىكى حرفلارنىڭ
قۇيدىروب طورغاندە بارار ايدى.

II

مىن حرفلار بىزنى بۇلاى تۈزەترگه دىملىم:
بىز باصما ئۇچۇن ئىلىكىكى قول يازمادە باش،
اورتا، آخىر، يالغىز بولوب يۇرگەن حرفلارنىڭ
قايسىسى اصل، قايسىسى بىر بىردەدە توشوب
قالى يازلا طورغان بولسە، شونىنن آلورغە
كېرەك دىم...

بو حرف — باش حرف ايكەنن ئەزگنە
دقت ايتكەن كىشىدە بلەچك. اول — حرفنىڭ
بىر بىردەدە توشۇب قالى طورغان ئۇلوشى.
آلارنى بىرگە كىتروب تىزوب يازغاندە، يازو
تەم ئىلىكىكى يازوغە اوخشاب چغا. (ايكى
تۇرلىگنە يۇرتلىگەن حرفلارنىڭ، البته، يالغىزى
اصل.)

كېك سوزلارنىڭ باشىدە شول حرف يازغان.
ايكنچىسى ئاتارچە نىندى حرف اورنىڭ
يورىدر، مىن بل آلاماد؛ كىتابدە مثال اورنىڭ
«خارىطون» «آريول» دىگان روس سوزلارى
گنە كورسەتلىگان.

۳ نچى ۋە علامتى سوز باشىدە كىلىگان (ۋ)
حرفى اورنىڭ ئالغان. مثلا «ئۇچ» دىگەن
سوز «ۋچ» صورتىدە يازغان. بو هر طاوشنىڭ
سوز اورتاسىدە (ۋ) صورتىدە، سوز باشىدە
(ۋ) صورتىدە يورتلونىدە نى فايك بار ايكەن؟
بىز صوڭ شول حرفلار بىزنىڭ بىر طاوشقە بىرەگنە
صورتىدە قالووى ئۇچۇن طرشابىز توڭلىمى؟...

۴ نچى ۋە علامتى «صارى» دىگەن سوزنىڭ
آخىرىدە «BI» طاوشىدە راق ايشتىلىگەن
حرف اورنىڭ ئالغان. اما سوز اورتاسىدە
كىلىگەن شول طاوشقە بو علامت قويلىماغان.

۱ علامى روسچە (ۋ) حرفى اورنىڭ
ئالغان. «بولەك» دە ۋ بلەن ۋ دن باشقە
روس حرفلارى كورسەتلمەگەن! مونىنى حكمت،
نىندى سىر باردى، مىن توشۇنە آلاماد!...
آ علامتى بو كۇندە بۇتۇن ئاتار تورك
عالمىدە معتبر «ئە-ۋ» حرفىنە قارشى رقيب
(كانكورىنىس) بولور ئۇچۇن چغارلىغان.
خارىطونى جنابلىرىنچە ئەتەچ، كەجە دىگەن
سوزلارنى ئانچ، كاجا صورتىدە يازارغە تىيىش
بولا ايدى.

بوسى طاغىن بىر حال ايدى — اول عربچە
حركەلى (آ) حرفى. ئە صوڭ نىكى ۋ، ۋ، ۋ، ۋ،
۱، حرفلارى بزرگە نىگە كېرەك؟ بولاردە
بىت خط كوفىگە هم عرب حرفلارنىڭ اوخشاۋنىڭ
ايسىدە يوق. بولار، نى اوقورغە، نى يازارغە

صزق یا که ئوچ نقطه قویو بقرنه یاصاوانی ئوتنور ایدم. چونکه گ،ک حرفلری، رامیپفار کورسه تکه ن صورتده بولغانده، باشده هم اور تاده کیلگه نده بیک، موافق بولوب چقمیلار.

آنناری ب، پ، ت، ج، یخ، ن، ی حرفلرن ده باش حرفلر صورتده آلفانده یاخشی بولور ایدی. اول چافنده بو حرفلر قایسی ییبرده کیلسه لرده کیلشوب طور اچقلار.

مثلا «خاریطونه» دیگهن سوز، مین ئه یتکه ن حرفلر بلهن یازلسه، «خاریطونه» صورتده بولوب چقا. (اوزگن باشقه سوزلرنی ده یازوب تیکشروب قاراگز ئه لی.) بزنگ بیت اصل مقصود بز حرفلرنی بره رگه گنه فالدر و، آلارنی روسچهنه اوخشاتو توگل؛ بز «حرفلر بزنگ باصاده بره ر شکلده گنه فالوون، اما یازوو بزنگ ئوزگه مهنون» تلبیز.

مادام، که باش حرفلر بلهن شول مقصد بز تمام ئوته له، بز آنی قبول ایتودن برده چیر. که نرگه یارامی.

«بولهک» ده کورسه تلگهن حرفلردن ایگ موافقلری آ، ا، چ، د، ذ، ر، ز، ژ، ع، غ، ف، ق، ک، ل، و، ژ، و حرفلری.

س، ش، ص، ض، ط، ظ، ه حرفلرینک ده صول طرفدن بر آرنهنه، چقندیلاری بولسه، تمام موافق وگوزهل بولوب چغار ایدی.

III

خاریطونف جنابلری بو «بولهک» نی بالالار اوچون الفبا کتای دیوب آتاسه ده، اسمی جسمنه برده موافق بولوب کورنمی. برنجی، رسملرگه قاراب حرفلرنی طابارلق توگل. مثلا قصلا صورتی آستنده «رأکآ»، بۇرکۇت صورتده «ریل» دیگهن سوزلر یازلغان.

بوته ن شکلگی حرفلردن تزلگهن یازولار ئلککی یازوغه اوخشامیلار. هم آلارنی آلفانده یازار ئوچون ده چیکل بولوب چقمی. مثلا «خاریطونف بابای حرفلری» دیگهن سوزنی یازوب قاریق:

باش حرفدن:
خاریطونف بابای حرفلری.
اورتا-خاریطونف بابای حرفلری.
آخر-

خاریطونف بابای حرفلری.
بالغز-

خاریطونف بابای حرفلری.
بولار آراسندن مطبعه حرفلرینک بره رگنه

شکلده فالووی، یازولار بزنگ ئلککی حالندن ئوزگه رمه وی اوچون ایگ موافق بولغانی «باش حرفلر» توگلمی صوگ؟! توزه تلگهن حرفلر بز ئلککی یازولار بزغه برده اوخشاب چقماسه، یازارغه ده آور بولورلق بولسه، خلق بزنگ آندی حرفلرنی قبول ایتو احتمالی ده یوق. هم بزگه آندی حرفلرنی قبول ایتهرگه ده، تیبش توگل.

بزنگ ئلککی حرفلر بز یازارغه اوقورغه تمام اوگفایلی، تمام چیکل بولغانچه ترقی ایتکه ن - اشلنگهن ایندی. بزنگ ئلککی حرفلر بز غایت قصقا، بیک آز پر بیوم بلهن یازیلالار.

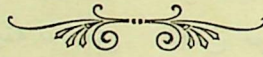
هیچ بر تلنگ یازووی بزنگ یازوو بز قدر چیکل بولا آلمی. بزگه حرفلر بزنگ شول ممتاز خاصیتلرن یوغالتمی صاقلارغه غنه تیبش. مطبعه حرفلرن بوشطرلرغه طور کیتر وب اصلاح ایتهر ئوچون آزاراق ماطورلاب حاضرگی باش حر- فلرنی قبول ایتهرگه تیبش کبک کورینه شوگابناء مین خاریطونف جنابلرن گ، ک حرفلرنک ک حرفی صورتده رهک ایتوب، ک نک، ئوستینه بر

هم باوروپالبلار يازو ويته كوزلرى ايله شكه ن
كشى گنه، ئه يتسه، ئه يتور. بزنك ايك ماهر
خطا طر بز بولغان كيك، ايك گوزهل هم بازار
اوچون چيكل - اوگاي خطا بزد ه بار.
مثلا ثلث، نسخ، تعليق، رقعہ... يازولارى
ماتورلق هم آنصا تلىق جهتندىن ياورو پاخلىقى -
نك يازولارندىن برده قالشورلىق توگلار. مونى
سلامت عقللى هر بر كشى اعتراف ايتهر.
خاريطونف جنا بلرى كورسه تكه ن بو يازو -
لار ايسه، بزنك قول يازما بزننى ايكى ئوچ
مرتبته قيينلاشدر اچق.

مىن بو طور يده سوزمىنى آرتق اوزا يتمچه،
طورى فيكرلى ذاتلارنك مىنم بو محامه
دقت ايتولرن، اگر يالغش ييرى بولسه،
ميگه آگلا تولا رن ئوتنوب قلممىنى طوقتا تام.
اوقو، اوقتو اشلىرنده ايك مهم بر اورن
طوتقان بو «حرفلر» مسئله سنده معلم افنديلر،
البتة، دقتسىز بولماسلار ديوب اشانام.
عبدالله آيارف.

«مکتب»: بو حرفلر حقنده اداره نك فكري بر
قدر باشقهرق. كيلچك بر نومرده مکتب اوز
ملاحظه سنيده بازار.

همده بر طور يده - بر طاوشده ئه لاله نى
چيكلنى، تورلى تورلى شكلا حرفلر كورسه تليگه ن؛
حرفلرنى اوقورغه ملكه لنور اوچون برده
سوزلر هم جمللر يازلماغان. شونك اوچون
مىن آنى يازو طانوغسان زور راق بالارغه
ماطور صورتلرن هم تورلى تورلى حرفلرن
قارار اوچون گنه صا توب آلورغه توصيه ايتمه ن.
خاريطونف جنا بلرى بو حرفلرى بلهن
برگه تانار چه قول يازما اوچون ده ياگا، روسچه
قول يازماغه اوغشاشلى، Рукопись نمونه سى ده
نشر ايتكه ن. بو تورلى قول يازما، حقيقتا،
هيچ آيرماسز روس يازولار ينه اوغشاب چغا.
لكن مىن مونى بوش همت، يوقغه وقت
ئهره م ايتو كيك كورهم. چونكه بزنك قول
يازماني توزه ترگه هيچده احتياج بز يوق. بزنك
قول يازما بزنك ايك قصقا، هم ايك آنصا ت
يازو ايكه ن، بر مىن گنه توگل، باشقه اعتبار -
ليراق كشيلىرده بيك كوب يازديلار ايندى.
بزنك ئلككى قول يازما بزننى، روس يازو -
لار ينه اوغشاموى سببلى گنه، يه مسز
ديوبده بواى. مونى فقط روس

توبيه

(۷ نچى نومردن).

III

تدريجى هم حقيقى صورتده تربيه ايتهر
اوچون كورسه تليگان قاعده هم شرطلر، باشقه
تورلى تربيه لرنك اساسى هم باشلانچى سانالا
وتربيه نك بو قسمى «عمومى تربيه» ديوب
آتالدر.

عمومى تربيه اوزى ايكيگه بولنه:

تربيه نك بولنووى - «فن تربيه» ديوب
بالالارنى جسمى، عقللى، اخلاقى، دينى هم
حسى جهتلردن تربيه ايتوب، آلارنى نيچك
اوقوتورغه كيره كلگى طوغرسنده قاعده لار، يوللار
كورسه ته طورغان فنكه ئه يتوله در.
انسانلارنك روحانى هم جسمانى قوتلرن

آ) جسمانی تربیه.

کامل نقلی بولووی مسئله سیدر.

ب) روحانی تربیه.

بالالارنڭ ضعیف یا که طازا بولولارن بلور

بالالارنی اوقتمو طوغرسندە غنە بولغان معلوم مانلار ایسه، اوزینه باشقه « اصول تعلیم » دیوب آنالاطورغان، برفسم تشکیل اینهلر.

IV

جسمانی تربیه.

اوپون اینڭ برنجی واسطه ده، آلارنی ئولچەب فاراودر. اورتاچه عمومی حساب بلان ئەبتکانده، یاڭا طوغان طازا بالالار، ۸ فاداق آورلغنده، ضعیف، یومشاق بالالار ۶ فداق چاماسنده بولالار؛ حتی تمام یاخشی، نقلی بالالار یاڭا طوغانده ۱۰—۱۱ فاداق طازنالار.

بالالارنڭ باشلاب حیانتکه کیلگان چافلارنە، آنالار اوچون فایغورتورغه تیوشلی بولغان اشلرنڭ اینڭز ورسی آلارنڭ جسمانی تربیه لری بولورغه کیرهک. چونکه بو کچکنه وقتده بالا- لارنڭ روحانی ترککلک لری یوق دیبه رلک در- جهده آز بولا. شونڭ اوچون آلار بو وقتده روحانی تربیه دن بیگرهک جسمانی تربیه گه محتاج بولالار. بالالارنڭ جسمانی جهندن اوستون بولولارینه طرشو، آلارنڭ روحانی جهتلرینه ده بیک یاخشی تأثیر اینهلر. جسم اوزینڭ همه اعضالاری بلان برکه، روحنڭ فعالیتن وجودکه چغارر اوچون خدمت اینهلر طورغان قورالارغنده. اگرده جسم ضعیف بولسه، روحنڭ اشلکلی لکیده کیم بولا، چونکه انساننڭ جسمی ایله روحی برسی برسینه بیک نق باغلانغان نهرسه لدر. اگرده انساننڭ جسمی طازا ونق بولسه روحده اشلکلی هم آچق بولا. شونڭ اوچون ده مربی بالالارنڭ اعضالارن روحلرینه طکللی طورغان، روحلرینڭ فعالیتن وجودکه چغارا طورغان صورته اینتوب اوسد- رکه تیوش.

آنادن طوغاندن صوڭ، ۲—۴ کونگه قدر، یاخشی آشی آلمادن هم باشقه سبیلردن، بالانڭ آورلی ۱/۲ فاداقدن ۳/۴ فاداقغه قدر کیمی. شول کونلردن صوڭ تدریجی صورته آرنا باشلیدر. ۷—۱۰ کونلک بولغانده بالانڭ آورلی یاڭا طوغانغی حالینده فایتما؛ بر آیلق بولغانده آورلی اوزی قدر ۱/۳، آلتی آیلق بولغانده اوزی قدر ۱/۲ آرتوب، بل طوغانده، یاڭا طوغان چاغینه فاراغانده اوچ ئلوش آور بولادر. آنندن صوڭ آنڭ آورلی بیک آقرن آرنا باشلی. ایکنجی یل اچنده اوز آورلیغینڭ ۱/۵ قدر، (بر یهش تولغانده بالا ۲۰ فداق بولغان بولسه ابکی یهش تولغانده ۲۲ فداق بولورغه تیوش.) اوچنجی یل اچنده اوز آورلیغینڭ ۱/۳ قدر آرتوب دورتنجی یهشدن باشلاب اون یهشینده قدر ییل صابن دورتهر یا بیشر فداق آرتوب بارا.

شوشیلارنی اعتبارغه آلوب بالانی وقتی وقتی بله اولچی بارغانده آنڭ طبیعی روشده اوسه بارغانن بلوب بولا، بالانڭ آورلیغینڭ آقرنایووی یا ایسه کیمووی بالانڭ یاخشی آشاتلامون یا که یاخشی فارالامون یاخود آنڭ

بالالارنڭ جسمانی اوسولرن تربیه اینکانده، دقت اینهلرگه تیوشلی. نهرسه لرنڭ برسی ده، آلارنڭ ترکک اینهلرگه فابلینلی هم تهنلرینڭ

آطنه سینه بر، اوچنچی یلنده آینه بر مرتبه اولجه ب بارو نیوشلیدر.

بته ۵۰۰

آورغانن کورسه ته. طوغاچ برنچی آینه بالانی کون صاین، آندن صوڭ بر یل ایچنده آطنه سینه ایکی اوچ مرتبه، ایکنچی یلنده

اداره گه مکتوب.

معلمه لر دقتینه بر نیچه سوز

معلمه لر، هر وقت برسی ایکنچیسی ایله کورسه طورالار. مکتب و مدرسه لر حقنده سوزلر سویله ب فکرلر آوشالار. اوزلرینڭ آغر حاللرن توزه تویولنده کیگهش ایته آلالار. اما بز معلمه لرگه ایسه بر بر بز ایله کورشوب فکر آوشورغه ممکن توگل. موگا قارانی ناتار طورمشی پهرده بولا. شونلقدن مکتب ژورنالی معلمه لرگه قاراغانده بزنگ اوچون بیگره ک کیره کدر. شونڭ اوچون مکتب ژورنالنده بزگه بر بر بز ایله فکر آالشو لازم دیوب بلهم. شاید مکتب ژورنالنده بزنگ اوچون بیتلر آچق بولسه کیره ک.

طوغانلارم! بزنگ معلمه لر صنفی اچنده باغشی مکتبلرده تحصیل ایتوب، معلمه لک ایتکانلر بز بارماق ایله سانارلق اولوب، کوببزنگ تحصیل لری اوز بزنگ طرشووبز ایله گنده در. شونلقدن بزنگ مکتب لر بزده، ایرلر مکتبینه قاراغانه کیچیلکلر کوبره ک بولووی طبیعیدر.

استانبولده قزلر مکتبی.

أشبو سنه استانبولده فوزیه طوناش ابراهیمووا (رشید قاضی نڭ کریمه سی) قزلارغه مخصوص بر مکتب آچقان. مکتب. ابتدائی، رشدی، اعدادی بولکلردن عبارت بولوب مقصدی تربیه لی ملت آنالاری، دین و دنیا دن خبردار معلوماتی معلمه لر بتوشدرودر. مکتبده آنالار اوچون لازم بولغان اوی و بالا تربیه سندن و قول هنرلرندن اساسلی وهوشده معلومات بیریل و کیره ک قدر دین درسلی و فنلرده اوقوتیلا، ایسته گان شا کرد. لرگه، تانارچه، عربچه روسچه انگلیزچه تللر. دن هم موزیقه دن ده درس لر بیریل ایکان. چیتدن کیلوب اوقوچیلارغه اوکغای بولسون اوچون مکتب یاننده بر پانسیون آچارغه ده فرار بیرلگان. اوقو مدتی ۹ آی بولوب، اجرتی پانسیون ایله برلکده، ۱۵۰ صوم بولاچق. کیلچک اوقو یلی اوچون اوکنه بر ۱۵ ینه قدر شا کردلر قبول ایتوله، ایسته گان کیشیلر اوچون نوبنده گی آدرس ایله مراجعت ایتهرگه ممکن.

Константинополь.

درسعادت:

مرکز پیسته خانه سنده ۱۲۶ نومرلی قوطی. فوزیه

صنفدن باشلاب عر بچه کتابلار (مثلا: حدیث، صرف، نحو) اوقوتیلا باشلی. مینهجه ئه لیگه بزنگ اوچون عر بچه توگل ابتدائی مکتبلرده، رشدیلر. ده ده لازم بولماسه کیرهک. چونکه هر بر نهرسه نی اوقوتور اوچون، اول نهرسه ننگ تیره ن معنا. لرن توبلی صورتک آکلاتورغه تیوش. بولای بولما. غانده اول نهرسه نی ماتاشدروب یاتوده فایده یوق. بزده ایسه آندی معلملر بیک سیرهک کورنه، شونلقدن قدر تلی معلملرده، عر بچه دن خبرسنز معلملر یاغینه چغارغه کیرهک دیوب بلهم. درست بونی بالالارنگ آتا آنالری جان تهنلری برلن تایلر، عر بچه اوقلماسه بز قزلر بزنی آلابز، باشقهغه بیره بز دیار. هم بولای بولماغانده بالالارن آلالارده، باشقه مکتبکده بیره لر. لکن آلابیرسونلر، آنده کوب اش یوق. ایندی بزده، بالالارنی آتالاری کیفینه قاراب تربیه ایتووقتی اوزوب «فن تربیه» کورسه. تووی بوینچه تربیه لر وقت بیتدی. مونه بز اتفاق برله توبهن درجه مکتبلر. بزدن شول عر بچه نی چغاروب طورورغه یول ازله رگه تیوش؛ یوقسه یارتی یورتی اوقوتو ایله بالالارنگ همرن بوشقه ئهره م ایته بزدر دیوب بلهم.

معلمه: زینب کمالیه.

مونه مینهجه بزده حاضر باش ئه یله ندره طورغان ایکی مسئله بار: برنچسی بزنگ مکتبلرده قول هنری درسار یدر. بو ایسه حاضرگی کونک آدم کولکیمسی بر صورتده دوام ایته. مکتبلرده قولی قرانداش طونا بلسگان هر بر یدی یاشلک قزغه اینه وقر وچوق طوتدروب چیکدره، به یله ته باشلیبز. بر صنفده بیکرمی قز بولسه، بیکرمی سی بیکرمی تورلی نهرسه اشلی. بری چیکه، بری به یلی، بری جولی، بری تیک اوپرا. اصول تعلیم ننگ یکلدن آغرهه دیگان قاعده سی کوکلیگه ده کیلمی؛ ایگ توبهن صنف بالالری ئه له نیندی چترک اش اشلب یاتقاند، زور صنف شاگردلری ایگ طوپاس نهرسه لر برلن عمرلرن اوزدرالار.

مینهجه بو اشنی بر پراغرامغه قویارغه کیرهک ایدی. آرابزده بو اشده زور بلسکلی ایبده. شلر بز بارد. حکومت مکتبلرنده قول اشلی ایله چوالغان خانملر بزده یوق توگل بار. مین شول بلك ایبه سی محترمه طوتاشلردن مکتب ژورنالنده بو حقدهر پراغرام یازولرن اوتنور ایدم.

ایکنچیسى: مکتبلر بزده عر بچه اوقوتو مسئله سیدر. بزنگ مکتبلر بزده عر بچه اوقوده بیک ترتیبسنز بارا. کوب مکتبلرده ابتدائی ۳نچی

